
De maanvis, *Mola mola* (L.), in de Belgische kustwateren.

- G. Rappé

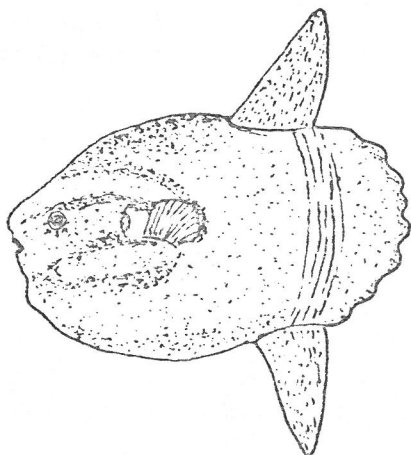

Fig. 1. Maanvis (naar Nijssen & De Groot, 1980)

De laatste jaren kwamen wij, meestal onder toevallige omstandigheden, enkele gevallen van de maanvis ter kennis. Het leek me de moeite deze meer bekendheid te geven, daar bij Poll (1947), het standaardwerk over Belgische zeevissen, de soort van onze kust als zeer zeldzaam beschreven wordt.

Hij kon slechts twee literatuurgegevens aanhalen: een vangst in 1905 door een garnalenvisser dicht bij de kust (Gilson, 1921) en een geval zonder datum, echter vóór 1871, bij Oostende, dat zich in de collectie van het Koninklijk Natuurhistorisch Museum (het huidige KBIN) bevond, samen met nog twee exemplaren afkomstig van de 'Noordzee' (Van Beneden, 1871).

Hieraan kunnen we een derde literatuurgegeven toevoegen, dat blijkbaar zowel door Gilson (1921) als door Poll (1947) verwaarloosd werd. Gedurende de talrijke exploraties van de Noordzee, die rond de eeuwwisseling onder de leiding van Gilson (!) plaatshadden, werden op 4 augustus 1899 bij de Wenduinebank (51°19' N, 2°56' E) enkele parasitaire copepoden verzameld van een maanvis (Schuurmans Steckhoven, 1936). Waarschijnlijk werd de vis zelf niet verzameld en is zo de vondst nooit in de vakliteratuur opgenomen.

Uit de zeventiger jaren raakten mij vier gevallen bekend.

- Op 29 juli 1973 ving de Nederlandse trawler GO 23 een exemplaar op Schooneveld (51°30'N - 3°10'E), 10 mijl vóór Heist (De Groot, 1976).

- Precies een jaar later, op 20 juli 1974, werd door een sportvisser een exemplaar van 70 cm en 20 kg gevangen in de omgeving van de Kwintebank (bericht met foto in 'Het Visserijblad' van 1 augustus 1974). Ik neem aan dat de foto van een geprepareerd exemplaar in het weekblad, 'Burgerwelzijn' van 20 februari 1975 dezelfde vondst betreft.

- Op 15 december 1979 spoelde te Zeebrugge een exemplaar van 80 cm aan (meded. J. Van Gompel).

- In november of december 1979 werd door de N720 van schipper/reder A. Vercoutter bij de Breedbank een ex. van 40 cm gevangen (meded. Verbanck en Mevr. Vercoutter).

De Breedbank ligt grotendeels vóór de Franse kust (Mardijke tot De Panne), zodat de vangst meer dan waarschijnlijk in Franse wateren gebeurde.

De aantallen kunnen van jaar tot jaar erg verschillen (zie verder ook voor Nederland). Hoewel bijlange niet jaarlijks vastgesteld, levert 1979 twee gevallen op. Najaar 1979 werd ook gekenmerkt door enkele vondsten van de braam (*Brama brama*), een soort die, evenals de maanvis, eigen-

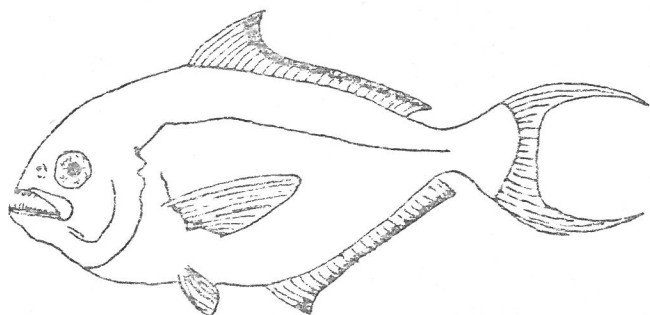

Fig. 2. De braam (naar Nijssen & De Groot).

lijk in de diepere wateren van de oceaan thuishoort en door zijn speciale lichaamsbouw slecht aangepast is aan de ondiepe Noordzee (Rappé, 1981). Het samenvallen van een 'goed' seizoen langs onze kust van genoemde soorten hoeft echter m.i.

niet noodzakelijk een verband te hebben.

Voor een beter begrip van het voorkomen bij ons, is het interessant de situatie in de omringende zeegebieden na te gaan. Hiertoe leent alleen de Nederlandse literatuur zich goed. Redeke (1941) vermeldt 24 gevallen tussen 1836 en 1940 waarvan enkele dicht bij de Belgische wateren: een vangst nabij Middelburg in december 1863 en telkens een aangespoeld exemplaar in november 1866 bij Westkapelle, december 1900 en 10 december 1936 bij Domburg en 26 november 1935 bij Zoutelande. De jaren 1864, 1926 en 1935 werden 2 exemplaren genoteerd. De recentere auteurs (Nijssen, 1966; Boer, 1973; Nijssen & de Groot, 1980: citaat) zijn het er over eens dat 'vrijwel elk jaar gedurende de wintermaanden enkele maanvissen in onze (=Nederlandse) kustwateren aangetroffen worden'. In 1973 werden alleen door Nederlandse vissers minstens zeven vangsten gedaan in de zuidelijke Noordzee (o.a. voor de Belgische kust, zie hoger) en in 1975 minstens drie (o.a. op 31 juli in de Westerscheldemonding). Uit de twee genoemde jaren is mij slechts één stranding bekend, op 9 november 1973 bij Hoek van Holland (de Groot, 1976; van der Baan & Buhre, 1975). Het aantal vangsten overtreft dus verre het aantal strandingen in Nederland, waar sinds lang bij het Rijksinstituut voor Visserijonderzoek (RIVO, IJmuiden) en het Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee (NIOZ, Den Helder) een premiesysteem bestaat (deels gesteund door de grote dierkundige musea) voor aanvoer van minder algemene, niet-commerciële vissoorten (hoe zeldzamer de soort, hoe groter de beloning voor de visser). In België gebeurt dit niet, iets waar rekening dient mee gehouden te worden bij de interpretatie van gegevens over het voorkomen van soorten zonder handelswaarde, in casu de maanvis. De visser doet het immers om den brode, niet om een ijle zucht naar kennis te bevredigen.

Over het seizoen 1979 in Nederland vond ik slechts één geval terug (Adema, 1981): op 2 januari 1980 spoelde op Terschelling één exemplaar aan.

Literatuur

- Adema, J.P.H.M., 1981. C.S.-Journaal.
Het Zeepaard, 40(5/6): 94-105.
- Baan, S.M. van der & M. Buhre, 1975. Zeldzame vangsten, aangebracht door vissers bij het NIOZ afdeling studiemateriaal in Den Helder, gedurende de jaren 1971 t/m 1974. Het Zeepaard, 35(5): 86-96.
- Boer, P., 1973. Het voorkomen van vissen langs de Nederlandse kust.
Het Zeepaard, 33(6): 81-87.
- Gilson, G., 1921. Les Poissons d'Ostende, 113 pp. Bruxelles.
- Groot, S.J. de, 1976. Zeldzame en minder bekende vissen uit de Noordzee en aangrenzende wateren aangevoerd op het Rijksinstituut voor Visserijonderzoek 1969-1975.
Visserij, 29(2): 85-98.
- Nijssen, H., 1966. Zeevissen. Wet. Meded. K.N.N.V., 65: 68 pp.
- Nijssen, H. & S.J. de Groot, 1980. Zeevissen van de Nederlandse kust. Wet. Meded. K.N.N.V., 143: 109 pp.
- Poll, M., 1947. Poissons marins. Faune de Belgique. 452 pp. Patrimoine Mus. roy. Hist. nat. Belg., Bruxelles.
- Rappé, G., 1981. Aanvullende gegevens over de braam (*Brama brama*) aan onze kust. Stentor, 16/3: 63-67.
- Redeke, C., 1941. Pisces (Cyclostomi-Euichthyes). Fauna van Nederland, 10: 331 pp. Sijthoff, Leiden.
- Schuermans Stekhoven, J.H., 1936. Copepoda parasitica from the Belgian coast. II. Mém. Mus. roy. Hist. nat. Belg., 74: 20 pp, PL. I-V.

Naschrift

Dat dit artikel in het septembernummer verschijnt is niet toevallig. De laatste maanden van het jaar zijn namelijk de periode bij uitstek voor het tref-
fen van maanvis (eigenlijk de gehele tweede helft van het jaar) en braam (bijna uitsluitend novem-
ver en december) aan onze kust. Het is meteen een oproep om eens extra op die soorten te letten. Van de twee spoelt de braam nog het frekwentst aan. Voor maanvis zouden eigenlijk zoveel mogelijk kust-
vissers moeten aangesproken worden.
Hou je me op de hoogte van je vondsten?
Beste dank.

Cootveld 3
B-9131 Beervelde

Tepelhorens in het aquarium. - R. Vanwalleghem.

Sinds enkele maanden behoort de tepelhoren (*Lunatia catena* Da Costa, 1778) tot de standvastige bewo-
ners van mijn aquarium. Van tijd tot tijd wordt deze soort gevangen door de Oostendse kustvisserij en sporadisch wordt ze zelfs te koop aangeboden aan de 'Vistrap'.

Enkele exemplaren werden in mijn aquarium gebracht, en vormden tot nu toe geen enkel probleem qua verzorging of voeding. Spijtig genoeg is er gedurende de dag weinig of niets van ze te zien: de dieren zijn steeds ingegraven in het zand. 's Nachts kruipen ze meestal actief rond, en dan blijken het werkelijk prachtige dieren te zijn. Voor buitenstaanders is het steeds verwonderlijk dat zo'n grote dieren zich volledig kunnen terugtrekken in een relatief kleine schelp. Eens het operculum op zijn